

Atatürk'ün yatırım politikasının temel amacı, sağlam kaynaklarla finanse etmek şartıyla en kısa zamanda ülkenin bütün faaliyet alanlarının ve bütün bölgelerinin kalkındırılmasıdır. Atatürk'ün yatırım politikasının temelinde kendi deyimi ile “**ılımlı devletçilik**” ilkesi vardır.

1930'dan başlayarak her fırsatta tekrarladığı ve her ekonomik girişimde hatırlattığı bu “**ılımlı devletçilik**” politikası devletin özel kesim işletmelerine denetleyici, yönlendirici ve teşvik edici öncülüğünü öngörmektedir.

Buna ek olarak özel kesimdeki girişim, sermaye ve yönetim gücü eksiklikleri nedeniyle, halkın ve kişilerin yapamadıkları ve **işletme** başarıları gösteremedikleri iş dalları ve bölgelerde bu öncülük işlevi, devletin doğrudan yatırım yapması ve yatırımla doğan işletmeyi doğrudan yönetmesini de kapsamına almaktadır.

Ekonomiye temel **mal** ve hizmetlerin sağlanması için yukarıda belirlenen stratejik önceliklere göre yapılacak alt yapı yatırımlarında devletin doğrudan işletme yönetmesi, olağan ve sürekli olabilir.

Ancak ekonomide temel mal ve hizmetlerden başka tüketim mal ve hizmetlerine duyulan türlü nedenlerle geliştiremediği alan ve bölgelerde yatırımların doğrudan devletçe yapılması ve yönetilmesi de ekonomik kalkınma amaçları için gerekli bulunacaktır. Bu tür mal ve hizmetleri üreten ve satan devlet işletmelerinin, piyasa ekonomisinin kurallarına göre kurulması, işletilmesi ve yönetilmesi gereklidir.

Üstyapı alanında çalışan devlet işletmelerinin özel kesim işletmeleriyle kıyasıya bir rekabete girişmesi söz konusu olamaz. Bu alanlarda devletin görevi, öncülük yapmakla sınırlı olmalıdır ve hükümetlerin en önemli sorumluluğu, özel kesim işletmeleriyle devlet işletmeleri arasında gelişebilecek yıkıcı bir verimsiz rekabetin gelişmesini önlemek olmalıdır.

Atatürkçü ekonomik kalkınma modelinin bu özelliği, onu zamanının kalkınma modellerinden ayırmaktadır.

Bu noktada Atatürk'ün şu sözlerini tekrarlamakta yarar vardır:

“Memlekette her nevi istihsal ziyadeleşmesi için ferdî teşebbüsün devletçe elzem olduğunu ehemmiyetle kaydettikten sonra beyan etmeliyiz ki, devlet ve fert birbirine muarız (**birbiriyle savaşıyor**) değil birbirinin mütemmimidirler (**tamamlayıcılarıdır**).

Bu PDF içerik konuanlatimi.net sitesine aittir ve farklı bir web sitesinde tıklanabilir kaynak link verilmeden paylaşılması / görüntülenmesi yasaktır.

“Bizim takibini muvafık (**uygun**) gördüğümüz “**mutedil devletçilik**” prensibi, bütün istihsal (**üretim**) ve tevzi (**dağıtım**) vasıtalarını (**araçlarını**) fertlerden alarak milleti büsbütün başka esaslar dâhilinde tanzim etmek gayesini takip eden ve hususî ve ferdî iktisadî teşebbüs ve faaliyete meydan bırakmayan sosyalizm prensibine müstenit kollektivizm, komünizm benzeri bir sistem değildir”.

Bu amaca ulaşabilmek için devletin mal ve hizmetleri üreten kuruluşları geliştikçe halka devredilmesini sağlayacak bir yönetimin uygulanması gereklidir. Devletin tüketim malı üreten işletmelerin çalıştığı alanlar geliştikçe bu alanlarda halk sermayeleri biriktikçe ve işletmeleri yönetecek yönetim yetenekleri geliştikçe bu işletmelerin hisseleri halka satılmalıdır.

Bu hisse satışından sonra da işletmelerdeki devlet yönetimi bir süre daha sürdürülebilir ancak devlet bu işletmeleri tümüyle devretme fırsatını buldukça bu alanlardan çekilmeli ve bu hisse satışlarından elde edilecek fonlar, gelişmemiş öteki alanlarda ve bölgelerde yeni devlet yatırımlarının yapılması için kullanılmalıdır.

Atatürk döneminde yani Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul, İzmir ve Adana’da birkaç dokuma fabrikası ile İstanbul’daki bir askeri fabrika, ülkenin sanayi gücünü oluşturuyordu. Kalkınmak için sanayileşmek bir zorunluluktur. Sanayi kuruluşlarını teşvik ve koruma amacıyla, 1927 yılında çıkarılan Teşvik-i Sanayi Kanunu, sanayinin tanımını yapmakta ve sınıflara ayırmaktaydı.

Bu dönemde Teşvik-i Sanayi Kanunundan faydalanılarak memlekette bazı sanayi kuruluşları kurulmuştur. Ayrıca, 1929 yılından itibaren, yüksek gümrük tarifeleri uygulama imkânı, memleket sanayiini dışarının rekabetinden koruyarak geliştirilmiştir.

Devlet öncelikle üç beyaz ve üç siyah projesine öncelik vermiştir. Un, şeker, pamuklu üç beyazı; kömür, demir ve akaryakıt da üç siyahı temsil ediyordu. Bu temel malların yurt içinde üretilmesi ile hem döviz tasarrufu sağlanacak, hem de dışa karşı bu maddeler için bağımlılık kalmayacaktı.

Devlet ilk dönemlerde, doğrudan sanayi yatırımlarından ziyade, faaliyetini daha çok insan yetişmesine, eğitime ve altyapı yatırımlarına yöneltmiş, sanayinin özel teşebbüs tarafından yaratılabileceğini varsaymıştır.

Bunun için de özel sermaye yatırımlarını teşvik edici tedbirlere başvurmuştur. Bununla birlikte 1933 yılında, Devlet Sanayi Ofisi ile Türkiye Sanayi Kredi Bankası kaldırılarak

bunların yerine Sümerbank kurulmuştur.

Sümerbank'ın faaliyetlerinin ana amacı, özel sektör sanayiinin kredi ihtiyaçlarını karşılamak olmakla beraber, esas görevini sanayi planının uygulanması teşkil etmiştir. Sümerbank, ayrıca daha sonra kurulan öteki devlet kuruluşlarına da örnek olmuştur.

1935 yılında yeraltı kaynaklarının araştırılması için Maden Tetkik Arama Enstitüsü (**MTA**), elektrik enerji kaynaklarının değerlendirilmesi için Elektrik İşleri Etüd İdaresi (**EİE**), maden ve elektrik işletmelerini kurmak ve işletmek amacıyla Etibank kurulmuştur.

İlk kalkınma planı olan 1. Beş Yıllık Sanayi Planı'nda tekstil sanayii, demir-çelik sanayii, porselen-çini sanayii, klor, suni ipek, selüloz ve kâğıt tesisleri, şeker sanayii, süngercilik ve gül sanayileri yer almıştır. Planın uygulanmasına 1934 yılında başlanmış, planda öngörülen tesisler beş yıl içinde tamamlanarak işletmeye açılmıştır.

Yine bu devrede planda yer almayan askeri fabrikaların modernizasyon ve genişletilmesine de devam edilmiştir. 1933- 1938 yılları, Türk sanayiinin ilk ve planlı kuruluş safhasıdır. Planlı kalkınma, teknik alanda iş gücü yaratmış ve toplum yaşantısına büyük ölçüde etki yapmıştır.

Özellikle toprağın verimini artıracak olan tekniğin tarıma uygulanmasının, bütün bir endüstri hayatının gelişmesi ile mümkün olabileceğini de ortaya koymuştur.

Girişimcilik Ders Notları